

Experiment som blev ekonomisk ryggrad

Hos Joakim Borgs i Dalarna är höstraps den ekonomiskt bästa grödan. Nötflytgödsel agerar fullgödselmedel och tidig sådd i månadsskiftet juli–augusti ger kraftiga plantor. Snittskörden ligger på nästan 4,5 ton per hektar.

Text & foto: Jens Blomquist, Svensk Frötidning

Nöjd med TB. Joakim Borgs betraktar höstraps som lönsammaste grödan i sin växtodling. En medelskörd på nästan 4,5 ton per hektar i kombination med låga omkostnader förklarar varför.

Det är inte alldeles enkelt att hitta en dag för en pratstund eller ett fältbesök hos Joakim Borgs i Gustafs utanför Borlänge i Dalarna. Han är en upptagen man.

Halvtid borta – heltid hemma

Förutom 170 mjölkande kor och 350 hektar åker på Borgs Lantbruk är han engagerad i LRFs riksförbundsstyrelse, är ordförande i Lantmännens distrikt i Dala-Arosbygden, sitter i Lantmännens förtroenderåd, har uppdrag i HK Scan och har tidigare suttit i olika styrelser som t.ex. Doggys och SW Seed. Det rör sig om en halvtid som han är borta från gårdens djur och grödor.

– Men jag hinner ändå med en heltid här hemma, ler han.

Raps på vallbrott

Höstraps kom till Borgs Lantbruk hösten 2011. Den är nu vad Joakim kallar ”en ekonomisk ryggrad i växtodlingen”, men det började som ett experiment och en chansning.

– På lantbruksskolan fick vi lära oss att höstraps inte går att odla norr om Linköping, så det krävde lite mod.

Han hade funderat länge innan han skred till verket. Grannar som börjat testa höstraps letade efter tidig stråsäd som förfrukt för att hinna så i tid i månadsskiftet juli–augusti. Joakim tänkte annorlunda och kom på att den bästa växtföljden hade varit att få in höstraps på ett vallbrott.

Utsatt för granskning

Så blev det redan den första hösten 2011

Joakims tips till dem som vill prova höstraps på Dalarnas breddgrader

- 1. Sätidpunkt** – ”stupstock kring 6–7 augusti, och efter dessa datum är sådd tveksamt”.
- 2. Växtnäring höst** – ”ett skifte utvinttrade 2018/19 och det var ett fält som inte hade fått nötflyt hösten 2018”.
- 3. Placering frö** – ”fukt, jämn såbädd, koll på billtryck och placering på 1 cm – och kolla fröplaceringen”.
- 4. Återpackning** – ”alltid vältning efter sådd hos oss”.

och på den inslagna vägen har han stannat med vall som förfrukt.

– Vall är en bra förfrukt till höstraps, men dålig till höstvet. Fråga mig inte varför – det bara är så, konstaterar han.

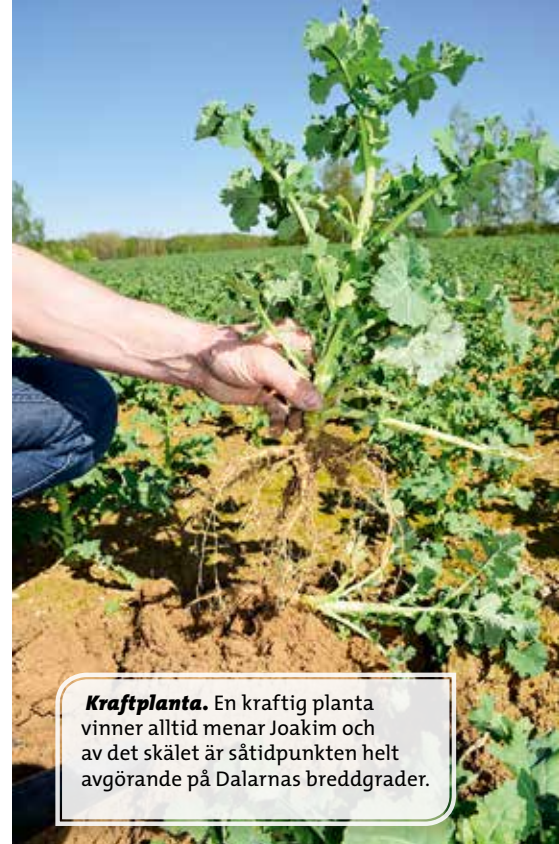
Det första året sådde han 6 hektar som ett test. Skiftet låg längs riksväg 70, så det var inte direkt en diskret chansning,

Spår av snö. Alltför långvarigt snötäcke knäcker höstrapsen som här längs vägen där plogbilen har lagt upp vallar. På fältet stack de första rapsplantorna fram den 18 april 2018 och snön hade smält en vecka senare den 25 april. Sedan gick det en månad innan rapsen stod i blom den 21 maj. Foto taget den 13 maj 2018.

Växtföljd med höstraps vart 10:e år

1. Insådd vall i renbestånd
2. Vall I
3. Vall II
4. Vall III
5. Höstraps
6. Höstvete
7. Vårkorn
8. Vårkorn
9. Potatis/morötter
10. Vårkorn

Sortblandning. Fältet såddes den 30 juli 2017 med Avatar i kruttorr jord. Den 4 augusti kom 20 mm i en störtskur som gjorde att jorden flöt fram. Men dagen efter sådde Joakim om fältet med Extrovert och därför fanns två planthöjder på höstrapsen 2018.

Kraftplanta. En kraftig planta vinner alltid menar Joakim och av det skälet är såtidpunkten helt avgörande på Dalarnas breddgrader.

Påminnelse. En död vårrapsplanta påminner om att fältet bar vårraps för cirka tio år sedan.

undanskymd från nyfikna blickar. Men chansningen gick hem.

Smakstart på 4,9 t/ha

Höstraps Excalibur, sådd den 1 augusti, blev mycket kraftig redan på hösten.

– Den var mer 12-12-12 än 8-8-8, beskriver Joakim sin första höstraps.

Vårvintern gick dock hårt fram med toppskotten och 90 procent av dem dog. Men Joakim såg att det var liv i sidoskotten, körde ut 120 kilo N per hektar och väntade.

– Sedan tröskade jag 4,9 ton sidoskottsrapss per hektar. Det gjorde mig ganska taggad att fortsätta, skrattar Joakim åt smakstarten.

Noggrann i detaljer

Efter den första lyckade höstrapskörden 2012 har Joakim Borgs bara förfinat

receptet som i grunden stavas noggrannhet med alla detaljer.

– Ju mer noggrann jag är desto bättre blir rapsen.

Efter andraskörden av vall på tredjeårsvallen körs glyfosat och efter någon vecka plöjs fältet. Sedan följer vältning med CrossKill-vält och harvning innan han kör ut nötflyt motsvarande 60 kilo N per hektar, med egen tunna utrustad med 12-metersramp och släpslangar. Joakim återkommer flera gånger till hur avgörande växtnäringsstillförseln på hösten är för höstrapsen, och vilken skillnad det är på jord som får stallgödsel regelbundet och sådan som inte får det.

– Det är ett helt annat liv i jorden och en helt annan tillväxt i höstrapsen.

Månadsskifte är riktmärke

Flytgödseln harvas ner och direkt

Gillar grödan.

Älg och rådjur kan ställa till problem i höstrapsodlingen på små fält nära skogskanterna.

Håller vatten. Mo och mjäla i jordarna i Dalarna gör att de är både vattenhållande och kapillära.

Engagerad.

Joakim Borgs sitter i LRFs riksförbundsstyrelse, men var tidigare engagerad i lokalavdelningen i Gustafs Säter.

Rik källa. Nötflytgödseln är A och O som växtnäringskälla för höstrapsen på Borgs Lantbruk. Den pumpar höstrapsen full med all växtnäring den behöver redan på hösten.

därefter sås rapsen så snart som det går. Riktdatum är månadsskiftet juli–augusti.

– Det blir en otrolig skillnad på bara 1 vecka senare. Tidig sådd går inte att överskatta, konstaterar Joakim.

Sådden sker med en 6-meters Tive KombiJet som Joakim släpper billarna på och lägger rapsfröna på 1 cm djup. Han har provat att gå ner på 2–3 cm, men det blev inte bättre. Dock ska man minnas att de kapillära mo- och mjälajordrar som Joakim driver återfuktas underifrån och gröningsfukt är sällan ett stort problem.

Kraftig planta vinner

På hösten körs sedan örtgräsbehandling som de senaste åren varit Salsa, och dessutom någon selektiv gräs herbicid innan höstrapsen relativt tidigt går in i vinterdvala. Då vet Joakim hur han vill ha sin höstraps.

– En kraftig planta vinner alltid, slår han fast.

Kraftiga plantor övervintrar – klena dör. Det är därför som Joakim inte tullar på sådatum och chansar med någon sen sådd.

Vattnade flytgödsel

De kraftiga plantornas kom väl till pass den torra och heta sommaren 2018. Visserligen var vattenmagasinen i jorden välfyllda efter en snörik vinter 2017/18, men tidig sådd ger rapsrötterna chans att gå på djupet. Inte i höstraps, men väl i vallar och stråsäd, gjorde Joakim ett specialtrick för att rädda grödorna undan torkan.

– Vi körde ut 20 ton flyt per hektar på natten när temperaturen gick ner under 20 grader.

Vårbrukstider. Höstrapsen hade redan börjat skifta i gulgrönt när det var dags för vårbruks på Borgs Lantbruk våren 2018.

Dessa 20 ton flyt motsvarar 2 mm regn. Det är inte mycket, men utlagda med släpplangor motsvarar det mer i själva strängen och dessutom lägger sig torrsubstansen i nötflyten som ett skyddande lock som hindrar avdunstning.

– Någon slags effekt fick vi i alla fall.

Dubbelt svenskt snitt

Höstrapsen på Borgs Lantbruk går inte in i kornas foderstat.

– Jag får bättre ekonomi genom att sälja skörden och sedan köpa tillbaka rapsen i koncentrat till korna.

Efter tröskning lägger han rapsen i planlager, levererar vid skörd och säljer på depåavtal.

Avkastningen 2018 låg på 4,3 ton per hektar, med de bästa fälten kring 5 ton per hektar. Det var dubbelt så mycket som den svenska medelskörden på bara drygt 2 ton per hektar under 2018.

Behöver inte räkna

Medelavkastningen efter 7 år ligger på 4,4–4,5 ton per hektar.

– Höstraps är den absolut överlägset bästa grödan rent ekonomiskt – jag behöver inte ens räkna, säger Joakim Borgs.

Så att höstraps platsar norr om Linköping har Joakim och de andra höstrapsentusiasterna i Dalarna bevisat flera gånger om. Det inspirerar och lockar kanske fler att testa. ●

Borgs Lantbruk

Var: Gustafs, Borlänge i Dalarna

Vem: Joakim och Linda Borgs

Växtodling: 350 hektar

Medelskörd höstraps: 4,4–4,5 t/ha

Djur: 170 mjölkkor

Mjölproduktion: 11 900 kg ECM